

СӨЖ

Тақырыбы: Ауыруы. Оның құрамдас бөліктері, механизмдері, өткізгіштік жолдары, дененің ауырсынуына жауап.

Жоспар:

I. Кіріспе

II. Негізгі бөлім:

2.1. Ауырсынуды анықтау, түрлері;

2.2. Ауыру компоненттері, оның механизмдері;

2.3. Дененің ауырсынуға жауабы;

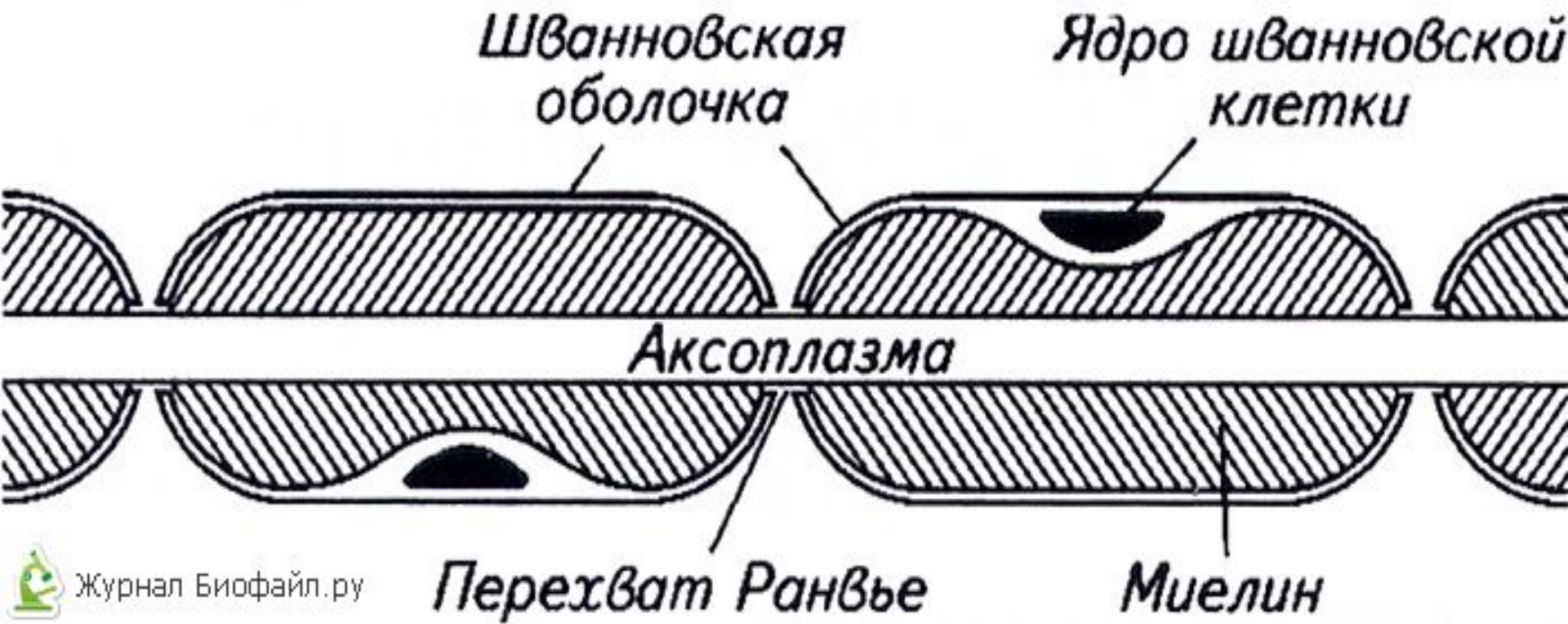
III. Қорытынды;

IV. Пайдаланылған әдебиеттер.

Кіріспе

Ауырсыну — түйсіктің ерекше түрі. Ауырсыну денеге ішкі мүшелерден немесе сырттан қолайсыз тітіркендіргіш әсер еткенде туындайтын жан құбылысының жағдайы.

Ноцицепторлар тітіркендіргіштері

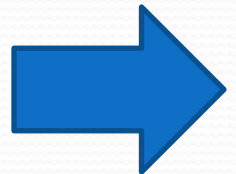
МЕХАНИКАЛЫҚ

ХИМИКАЛЫҚ

ТЕРМИЯЛЫҚ

Механикалық

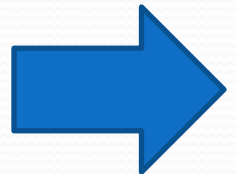
- Соғылу
- Құлау
- Қысылу

Термиялық

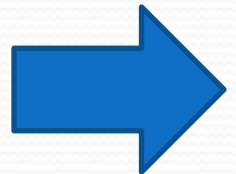
Ыстық

Суық

Химиялық

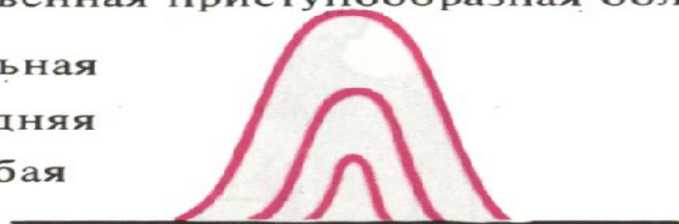
Биологиялық белсенді заттардың
бөлінуі: гистамин, серотонин,
брадикинин

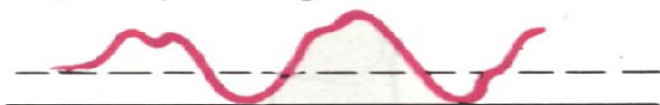

Мгновенная приступообразная боль

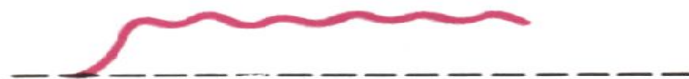
Сильная
Средняя
Слабая

Приступообразная боль

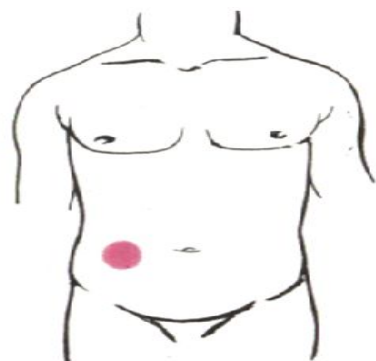
Непрерывная боль

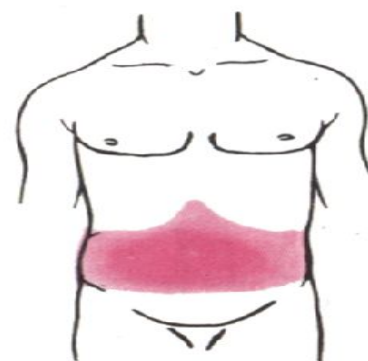
Пульсирующая боль

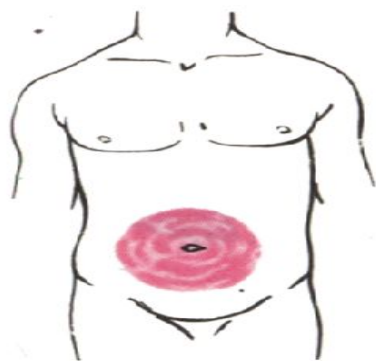
А

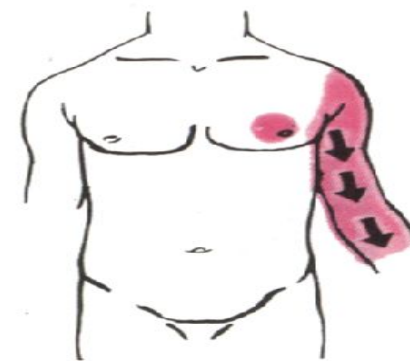
Локализованная

Разлитая

Диффузная

Боль с иррадиацией

Б

Ұзақтығы
бойынша:

- жедел
- жеделдеу
- СОЗЫЛМАЛЫ

Тереңдігі
бойынша:

- беткей
соматикалық
- терең
соматикалық
- терең висцералды

Көлемі бойынша:

- жергілікті
- жүйелі(системная)

Ауырлығы бойынша:

- жеңіл
- ауыр
- өте ауыр
(непереносимая)

Ауырсыну компоненттері

Сенсорлы компонент: ми қыртысына ауырсынудың орналасқан жерін, басталуы мен аяқталуын және жиілігін жеткізеді

Аффективті компонент: жағымсыз сезімдер

Вегетативті компонент: вегетативті рефлексдер: құсу, лоқсу, терлеу, АҚ төмендеу

Қозғалтқыш компонент: бұлшық еттердің ауырсынуға шартсыз реакциясы

Когнитивті компонент: басқа ауырсынулармен салыстыру

Ауырсыну тітіркендіргіші әсерінен организмде сана сезімі, сезім түйсігі, зерде, мотивация, вегетативтік, сомалық және іс әрекет реакциялары қалыптасады.

Ауырсыну, яғни ноцицепция жүйесі:

- сезімді қабылдайтын рецепторлар;
- өзіндік өткізгіш бөлім;
- орталық жүйке құрылымдармен сипатталады.

Механизм боли

рецепторы

по чувствительному
тракту рефлекторной дуги

дорсальные рога
спинного мозга

зрительные
бугры

импульсы

кора
головного мозга

импульсы

серый бугор

анестезия

гиперстезия

Виды
нарушений
чувствительности

аналгезия

парестезия

гипостезия

Ауырсыну сезімінің аралық бөлімі:

Ауырсыну сезімді өткізеді:

А және С жүйке талшықтары ауырсыну сезімнің екі түрін тудырады: 1) тез; 2) баяу (сыздап).

Ауырсыну сигналдарын қабылдайтын құрылымдар орталық жүйке жүйесінің әртүрлі деңгейінде орналасады.

Жұлын-таламус жолы: ноцицепторларда пайда болған серпіністер → жұлын түйінінен (1 нейрон) → жұлынның артқы ашасының сұр затына (2 нейрон) → жұлын-таламус жолы - таламустың вентралды ядроларына (3 нейрон) → ми қыртысының нейрондарына өтеді.

Таламуста - пайда болған ауырсыну сезімінің түрлері (жағымсыз, сыздаған, өткір және т.б.) анықталады.

Ощущение в месте расположения соответствующих ноцицепторов

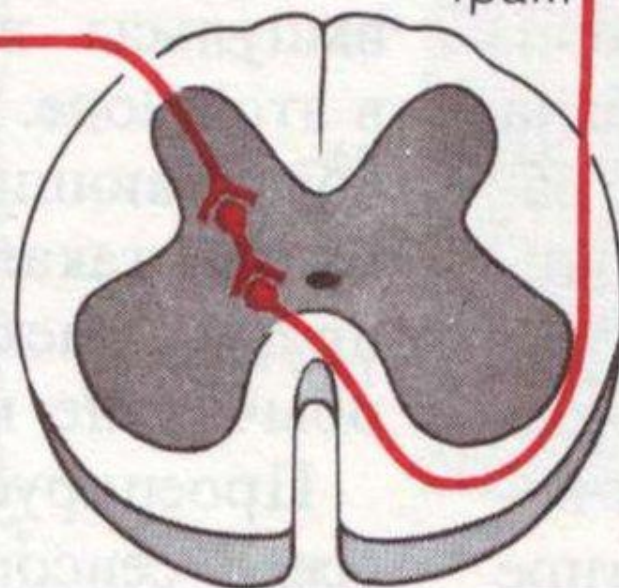
Возбуждающий стимул

Латеральный
спино-
таламический
тракт

Часть тела
с ноцицепторами

Организмнің ауырсынуға жауабы:

- Ауырсыну туғызатын тітіркендіргіштен арылу
- Бұлшықет тонусы жоғарылауы
- Дем алу жиілігі мен көлемінің ұлғаюы
- Жүрек соғысының, қан қысымының көтерілуі, көз қарашығының ұлғаюы
- Тері зақымданғанда протромбин, тромбоцит, лейкоциттердің қанда көбеюі, антиденелер түзілуі

Қорытынды:

Ауырсыну - организмнің интегративті қызметі. Ол көптеген функционалдық жүйелер қызметтерін белсендіріп, жарақаттандыру факторларына төзімділігін күшейтеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- 1. Сәтбаева Х. Қ., Өтепбергенов А. А., Нилдібаева Ж. Б.,
“Адам физиологиясы”, 2005 ж., 7-11 беттер;*
- 2. www.google.kz*